

A BIZTONSÁG MINT A SZLOVÁK RENDÉSZETTUDOMÁNY TÁRGYA

„Azok, kik soha nem tekintenek vissza őseikre,
az utódaikra sem gondolnak.”
(Edmund Burke)

1. Bevezetés

Az új biztonsági kihívások és kockázatok egyre inkább szükségessé teszik a jelenkori világ labirintusában való ismeretekbeli tájékozódást és eligazodást. Ugyanakkor arra kényszerülünk, hogy választ találjunk a saját létezésünk minden olyan fontos kérdésére, amely megszilárdítja az ontológiai biztonság belső érzéseit (*ontological security*¹). Az alap képesség, tehát eligazodni „*orientálódn*” a biztonsági témában, már nem csupán a jóakarattal kapcsolatos kérdés, de egyre inkább szükséges és elengedhetetlen feltétele a túlélésnek. Ha egy személy, mint egy magánszemély és egy egész emberi társadalom túléléséről van szó, akkor ennek a társadalomnak, képesnek kell lennie arra, hogy a kockázati alapon létező társadalom láthatatlan labirintusában eligazodjon és képes legyen hatékonyan reagálni a globális fenyegetések kihívásaira.

2. Biztonság mint tudományos fogalom

A biztonság, valamint a kockázat fogalma nagyon gyakori kifejezés. Sokoldalúsága többszörös, gyakran ellentmondásos, olyan tudományágakban, mint a politikai tudomány, a genetika, a szociológia, az informatika, a teológia, az orvostudomány, az ökológia vagy a katonai stratégia és a rendészettudomány.²

A biztonság fogalom meghatározása nagyon nehéz. Egy olyan kísérlet amely meghatározta volna ezt a fogalmat sem hozott meggyőző és kielégítő választ - biztonsági paradigmát. Gyakran nem egyértelmű szimbólumnak vagy fogalomnak amelynek többféle jelentése van értelmezik. A biztonság olyan összetett szociálpszichológiai jelenségek szinonimájává válik, mint pl. biztonság, béke, rend, stabilitás, védelem, stb. Érdekes betekintést nyer a biztonság fogalmába N. Luhmann, aki azt mondja: „*biztonság vagy van vagy nincs.*” Nyilvánvaló, hogy több vagy kevesebb kockázatot is tudunk vállalni, de nem lehet több vagy kevesebb biztonsággal rendelkezni.³

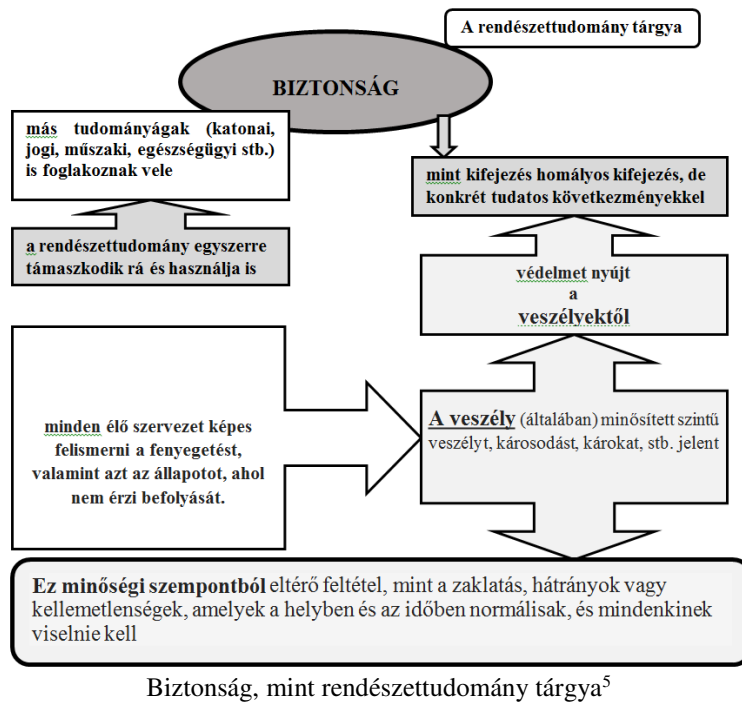
A szociológiának elismert szerzői, mint például K. Holcr és J. Erneker a biztonság fogalmat más szemszögből a „*veszélyek*” ellentmondásán keresztül a biztonság legmegfelelőbb meghatározására használják fel. Véleményük szerint a biztonság „*tényleges,*

¹ Giddens Anthony.: *Düszledky modernity (Modernity and self-identity)*, In. Sociologické nakladatelství (SLON). Praha. 2003.

² Murdza, K.: *Bezpečnosť a bezpečnostná orientácia v globálnej rizikovej spoločnosti*. APZ v Bratislave. 2005. ISBN: 80-8054-335-6.

³ Luhmann Niklas: *Risk. A Sociological Theory I* Niklas Luhmann. Transl. From the German orig. By Rhodes Barrett. Berlin; New York: de Gruyter, 1993. 20-21 o.

valódi állapot, amelyet elsősorban mindig a veszély jellege határozza meg, valamint másod sorban a biztonság megőrzése.”⁴

Egy hasonló, ennél fogva ellentmondó elvet követve az orosz nyelv építette fel a biztonság fogalmának megvizsgálására szolgáló struktúrát, amelyet *безопасность* biztonságnak nyilvánít, amely a szó szerinti fordításban nincs fenyegetés, illetve nincs veszélyeztetés. A kérdésekre mit jelent a biztonság az adott válaszok viszonylag igényesek, tekintettel az egyre növekvő valós biztonsági kérdésekre (fenyegetésekre). Ennek a koncepciónak tükröznie kell nemcsak a társadalmi élet, hanem a biztonsági környezet folyamatosan változó dinamikáját. A hidegháború idejének végéig a bipoláris egyensúlyra alapozott biztonság elve, az úgynevezett államközpontú modell, amely elsősorban a katonai állami referenciaeszközök által létrehozott külső biztonságra irányult. Ez az elv azonban nem vette figyelembe a biztonság egyéni dimenzióját és azt a tényt, hogy az egyén (személy) az egyéni érzelmeivel az állam biztonságának elsődleges célja és területi integritásának vagy integritásának biztosítása, elsősorban a állampolgárok, létfontosságú érdekeinek és optimális feltételeinek megteremtése a sokoldalú fejlődésük érdekében.

Ilyen felfogása a biztonság fogalomnak olyan koncepcióként jelent meg, amely az új fenyegetések miatt nem megfelelő a dinamikus fejlődő társadalomban. Ezekre a tényekre hívta fel a figyelmet (mutattak rá) R. Ullman amerikai professzor és B. Buzan brit politológus. Ullman rámutatott arra, hogy túlzott figyelmet fordítottak a külső biztonságra

⁴ Holcr Květoň, Erneker Jaromír: Gnozeologická a spoločenská rovina konštitúovania policajnej vedy. In. Policajná veda. Šimovčák Ivan a kol. Bratislava. APZ 1997.

⁵ Šimon Ladislav: Trendy Rozvoja Policajnych Vied. Disszertáció. APZ v Bratislave 2012. 33 o.

(Redefining Security 1983 - a biztonság újradefiniálása 1983), kifejtve, hogy egyes fenyegetések súlyosan károsíthatják és veszélyeztethetik az állam és az egész nemzetközi közösség stabilitását. Ezek a fenyegetések nem mindig származnak kívülről, hanem az adott államon belül is jelentkezhetnek. Ebből az okból a biztonságot két kategóriába osztja.

Az első kategóriában kiemelkedő társadalmi kapcsolatokat (pl. háborút, felkelést, létfontosságú nyersanyagok blokádját, természeti katasztrófákat stb.) sorolta be (Ullman). A második kategóriában olyan fenyegetéseket is felvetett, amelyek ellen nehézségekbe ütközik bármely cselekvés vagy intézkedés megszervezése (pl. terrorista támadások, ellenőrizhetetlen migráció, súlyos környezetkárosodás stb.). Ebből megállapíthatjuk, hogy a biztonság egy nagyon összetett többdimenziós jelenség, amely az emberi viselkedés és a létezés különféle formáihoz kapcsolódik, és amely nemcsak a biztonság (katonai, politikai, gazdasági, környezeti és társadalmi) öt dimenzióját elemzi, hanem más dimenziókat is, mint a külső, belső, szubjektív, objektív, egyéni, társadalmi, emberi, technológiai, minőségi, mennyiségi stb.⁶

Tekintettel ezeknek a dimenzióknak a viszonylag széles körére, a témakör szükségleteire, kizárólag a külső és belső biztonságra kell összpontosítani. A biztonság külső és belső dimenzióját alapvetően ugyanazon érme két különböző oldalaként értelmezik. A külső biztonságot a külső fenyegetésekkel és azokkal szembeni védelemmel kapcsolatban érzékelik, tudniillik arra az állapotra utal, ahol a szervezethez kapcsolódó külső veszélyek (pl. nemzet állam vagy nemzetközi szervezetek) megszűntek, gyakran a nemzetközi biztonsággal azonosították.

A belső biztonságot a rendszeren belül felmerülő válsághelyzetek és konfliktusok jellemzik, jelezve azt az állapotot, ahol az ezen állapotot veszélyeztető fenyegetések eltűnnek (megszűnnek). Hagyományosan a rendészet területén érzékelhető. Az alapvető belső biztonsági terület közé tartoznak az alkotmányos intézmények és az alkotmányos tisztviselők, az állami hatalom és a társadalmi rend, a környezeti fenyegetések, az egészségügyi és állatorvosi ellátás, az államhatár és a migráció, a szervezett bűnözés, a terrorizmus, az információs és kommunikációs rendszerek védelme.⁷ Mindezeket a területeket a Szlovák Köztársaság Belső Biztonsági Koncepciója határozza meg, amely a belső biztonságot úgy határozza meg, hogy *„összefoglalja a belső biztonsági feltételeket, törvényi normákat és intézkedéseket, amelyekkel az állam biztosítja a demokráciát, a gazdasági jólétet, a polgárok biztonságát, valamint a jogi és erkölcsi normák érvényesítését.”* Ez a koncepció határozza meg a Szlovák Köztársaság belső biztonságának alapvető feladatait:

- Biztosítani kell az alkotmányos rendszert, az alkotmányos (állami) tisztviselők személyes biztonságát, a külföldi küldöttségek és diplomáciai küldöttek képviselőit, az emberek életét, egészségét és tulajdonát, az állami határt, a kijelölt tárgyakat, objektumokat és létesítményeket, a műemlékalapot, a kulturális örökséget.
- Biztosítani kell a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni hatékony és eredményes rendszert (küzdelmet).
- A közrend, a személyek és a vagyon biztonsága, a külföldi és menekültügyi politikák összehangolása az EU tagállami jogszabályokkal, állami banki rendszerek biztonsága, környezetvédelem, integrált mentési rendszer, polgári

⁶ Murdza Karol: Bezpečnosť a bezpečnostná orientácia v globálnej rizikovej spoločnosti. APZ v Bratislave. 2005

⁷ Uo.

védelem, tűzvédelem, közúti közlekedésbiztonság és forgalom, lőszer és lőfegyverek biztonsága, infrastruktúraépítés, egészségügyi és állatorvosi ellátás, a demográfiai fejlődés egyensúlya.

- A vasúti, közúti, vízi és polgári repülési közlekedés, az integrált közlekedési rendszer, a válságkezelés, az energiabiztonság, az állami anyagi tartalékok létrehozása és kezelése, a kommunikációs és információs rendszer, a mezőgazdaság és az élelmiszeripar, az erdőgazdálkodás és a vízgazdálkodás, a nukleáris biztonság terén.
- A társadalom jogi tudatosságának növelése, a polgároknak az állami szervekbe vetett bizalma, a társadalmi kockázatok csökkentése, a társadalmi megbékélés fenntartása és a népesség szintjének fokozatos emelése.
- Az összes állami intézmény együttműködésének javítása a meglévő kommunikációs képességek maximális kihasználásával a magas szintű belső biztonság biztosítása érdekében⁸

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumára ruházott feladatok nagyon magas követelményeket támasztanak a rendőrséggel szemben, amely az elmúlt huszonkilenc éven át jelentős átalakulási folyamaton ment keresztül, ami szintén jelentős hatást gyakorolt a társadalom helyzetére és a belbiztonságra. E folyamat alapján jelentős változások történtek a rendőr személyiségének, szakmai, etikai és erkölcsi tulajdonságainak igényeiről. A társadalom szembesült a bűnözés és az illegális tevékenységek (szervezett bűnözés, terrorizmus, extrémizmus, stb.) növekedésével. A társadalom objektív követelménye, hogy hatékonyan megvédje az életet, az egészséget, a polgárok tulajdonát és az alkotmányos rendet egy multifaktoriális komplex és dinamikus jelenség a pozitív társadalmi valóság szempontjából, egyre növekvő negatív és kritikus pillanatokkal, amelyeket nem lehet sikeresen megválaszolatlanul, tudatlanul, csak pusztán véletlenszerűen megválaszolni, ami nagy igénnyel van a közbiztonsági rendszerre.

A jelenlegi és különösen a jövőbeni biztonsági helyzet új megoldásának új módja már nem lehet, vagy nem lehet rutin, tapasztalt, elszigetelt módszertani reflexió a rendőrség múltbeli fellépéseiről a bűnözés és más jogellenes tevékenységek különböző tényezőiről és megnyilvánulásairól, de szisztematikus és tudományos vizsgálati alapú tudásnak kell lennie a veszélyes antiszociális jelenség jövőjének jelenlétéről és prognózisáról.

3. Biztonság a rendészettudomány⁹ tárgya

Ezt a szakmai közösség (kommün) is elismerte, amely a bűncselekménytípusok megváltozása, a kifinomultság és a nemzetközi elemek behatolása által kiváltott társadalmi szükséglet alapján a felsőoktatás létrehozásával áthelyezte a rendőri képzést egy magasabb szintű szakképzésbe. Vysoká škola (Vysoká škola zboru národnej bezpečnosti – zrušená v roku 1990) pripravovala policajných odborníkov v odbore právo, čo nie celkom pokrývalo potreby policajných služieb. A Nemzeti Biztonsági Testület Főiskolája (College of National Security Corps - Nemzeti Biztonsági Testület – 1990-ben eltörölték) a jogi szakmában készítette elő a rendőrségi szakembereket a rendőrség számára, ami nem egészen elégítette

⁸ Uo.

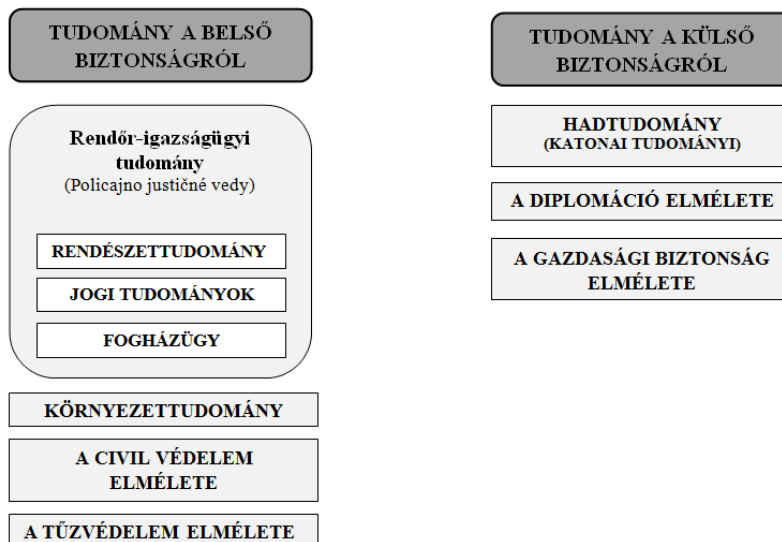
⁹ Szlovák nyelven és elméletben „Policajné vedy“ fogalom „Rendőrségi tudományt” jelent és ez a fogalom van használva, viszont a magyar nyelven és elméletben a „Rendészettudomány” fogalmat használják. Ezért e cikk részére a „rendészettudomány” fogalom lett előnybe részesítve.

ki a rendőrségi igényeket. Ezért az Akadémia Policajného zboru¹⁰ 1992 megalakulásakor (tovább csak Rendőrtisztviselői Főiskola), egy új szak (osztály) alapjait lefektették, amely a jogi tárgyak mellett új megfogalmazásával, egy új rendszer létrehozásával és az egyéni rendőri szervek (közrend, közlekedés rendészet, határ és idegen rendészet, stb.) tárgyának meghatározásával teljesítette a rendőri szakértőkre vonatkozó feltételeket Párhuzamosan az új szaktárgyak létrehozásával kezdődött a "biztonsági tudomány" témájának feldolgozása, amely addig csak a katonai tudományokat tartalmazta. A biztonsági tudományon belül meg kellett teremteni a rendészettudomány kialakulásának feltételeit, amely magába foglalja a viszonylag fejlett tudományterületeket.

A Rendőrtisztviselői Főiskola létrehozásának gyakorlati hatása az volt, hogy a különböző rendőri szakokat és az érintett tanszékeket hoztak létre. Az oktatási rendszerbe és a rendőr szakokkal kapcsolatban olyan kérdések lettek előnybe helyezve (feldolgozva?) amelyek a bűncselekmények felderítésével, az állami határok rendészetével, az idegen rendészeti kérdésekkel, a biztonság kérdéseivel és a személy és vagyon védelmével, a közlekedés szervezésével és biztonságával, a közrenddel kapcsolatos kérdésekkel kapcsolatban adnak válaszokat. Különös problémát jelentett a kriminalisztika pozíciója, amely számos vélekedésen és a módszerek és a tárgyi tanulmányozásán ment keresztül.

Bizonytalan állapotot mutattak ki, a bűnügyi tudományok, amelyek a rendőrségi gyakorlat részére megkérdőjelezhetetlenek és egyértelműen összetéveszthetetlenek. A bűnügyi tudomány (forensic sciences) és a kriminalisztika ötvözésével a törvényszéki tudomány területén konszenzus alakult ki.

BIZTONSÁGI TUDOMÁNY

Biztonsági tudomány¹¹

¹⁰ 1994.01.01 - benn lett alapítva „Akadémia Policajného zboru Slovenskej republiky”, később 2007.10.05. - benn „Akadémia Policajného zboru v Bratislave”, és 2015. 10. 30. - benn „Akadémia Policajného zboru v Bratislave - Univerzita „Egyetem“.

¹¹ Šimon Ladislav: i.m. 32. o.

A rendészettudomány elismert, akkreditált tudomány, ez gyakorlatilag mára már nem vitatott. A problematikájuk naprakészek, ugyanúgy fontos, mint a rendőrök jelenlegi felsőfokú oktatása. Ezt nem csak a rendőrség tudósai által gyakorolt tudás, hanem más tudományokból, valamint a számukra kínált módszerekből és eszközökből erednek. Az elsők között, aki a rendészettudomány alapjaival foglalkozott Hans Gross (Graz-Ausztria) a kriminalisztika atyja, aki a kriminalisztikát rendészeti tudománynak, vagyis rendőrök tudományának nevezte az 1893-ban megjelent tudományos kötetében (monográfia) „Kézikönyv a nyomozóbíró számára büntetőjogi rendszerként”. Ettől a kijelentéstől kezdve viszonylag rövid időn belül sikerült kialakítani a rendészet tudomány alapjait.¹² Magyarországon a „Közbiztonság” folyóirat (1869) megjelenésétől folyamatosan jelen volt a rendészettudomány létrehozása iránti igény.¹³

Viszonylag rövid idő alatt feljegyezték a bűnügyi rendőrség meghatározásának sikerét, a nyomozás pontos meghatározásával, a objektumok védelmét, valamint a többi rendőri szerv (szolgáltatás) elméletének (közlekedés, bűnüldözés, közrend és idegenrendészet) fejlődését. Ha a rendőri tudás struktúráját vesszük alapul, meg kell állapítani, hogy a rendészettudomány ismeretének vizsgálatával, amely a következő alapelemek alapján:

- a rendőrség mint intézmény,
- rendőri tevékenység,
- rendőrtisztek szakmai képzése.

Lehetőség van bemutatni a jelent és irányítani a rendőri fejlődés jövőjét, de csak rendőri tevékenység révén. A rendőrségi nyomozás logikus megközelítése a rendőrség és a biztonsági tevékenységek alapfunkcióinak meghatározása, amelyekből a rendészet és a biztonság fogalmát lehetséges visszavezetni.

A jogállamiság által szabályozott demokratikus állam kizárólag a rendőrség és a biztonsági hatóságok funkcionális rendszerével foglalkozik, amely rendszeres megelőző és elnyomó környezetvédelmi intézkedések révén biztosítja a közrend fenntartását és az állam belső biztonságának összetett aspektusát. A rendszer egyes részei tevékenységét egy olyan jogi keret határozza meg, amelynek világosan meghatározott szerepei és hatáskörei vannak, amelyek teljesítik az állam alapelveit.

Annak biztosítása érdekében, hogy a rendőrség és a biztonsági rendszer egyértelmű, értelmes és logikus legyen, figyelembe kell venni annak összetettségét és viszonylagos bővülését. Az egyéni rendőrségi és a biztonsági hatóságok, mint az állami biztonságpolitika végrehajtásának eszközei jelentősen különböznek egymástól a missziójuk és a meghatározó jogi normák tekintetében.

Az egyes rendőrségi és biztonsági hatóságok rendszerszintű sokféleségét meghatározó legfontosabb differenciálási kritériumok a következők:

1) Alapító szerint:

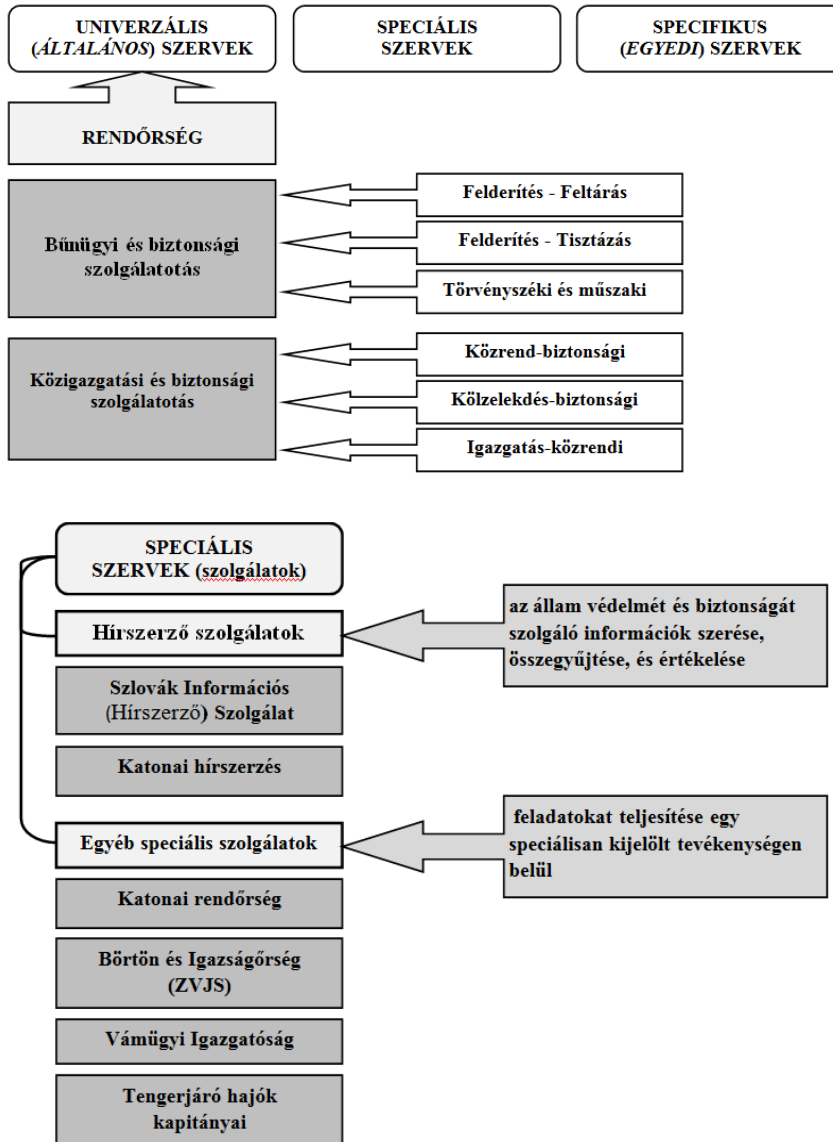
- Állami szervezetek - (az alapító állam, minisztériumok vagy államigazgatási szervek) - külön törvényi szabályozás létezése.
- Nem állami szervezetek (az alapítók nem állami szervezetek - természetes személyek, jogi személyek, civil szervezetek - munkaügyi kapcsolatok a Munka Törvénykönyve értelmében). Önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági szolgálatok, stb.

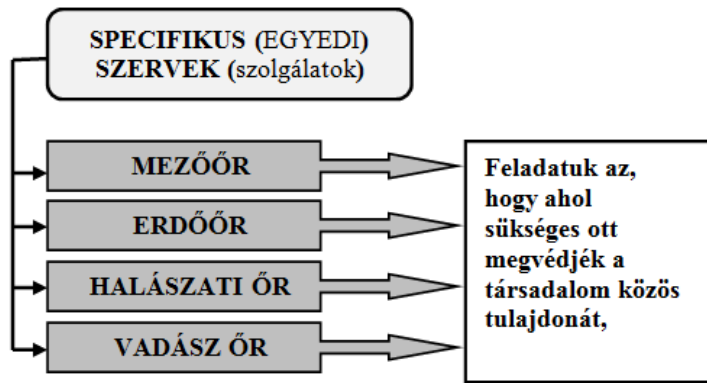
¹² Šimon Ladislav: Policajno-bezpečnostná činnosť. Bratislava APZ v Bratislave. 2016. 12 o.

¹³ Sallai János: A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra. Magyar Rendészet 2017/2. 183-204. o.

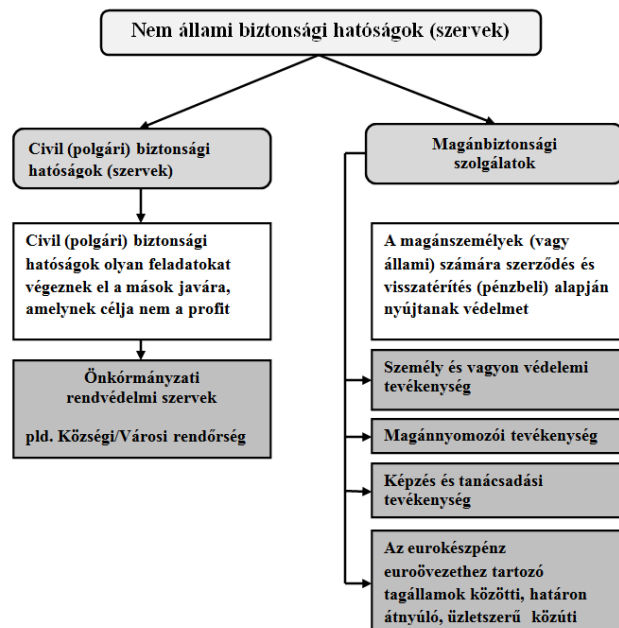
- 2) Kompetenciák – a területi dimenzióban kefejezett felelőség kompetenciája, illetve meghatározott helyre – „*Teritoriális*“.
- 3) Kompetenciák – a felelőség hatásköre általában a tartalom dimenziójában jelenik meg – „*Funkcionális*”.
- 4) A rendőri-biztonsági tevékenység fő szervezési-taktikai formáinak megfelelően.

Rendőrségi és biztonsági állami szervek

Rendőrségi és biztonsági állami szervek¹⁴

Nem állami biztonsági szervek¹⁵

4. Következtetés

A rendészettudomány létrehozásának, folyamatában betöltött feladatok teljesítése során felismerjük, hogy az alkalmazott kutatásból származó szisztematikusan feldolgozott tudás felhasználható elméletek készítésére. Ez azért van, mert ez a tudásrendszer bemutatja

¹⁴ Šimon Ladislav: Policajno-bezpečnostná činnosť. APZ v Bratislave. 2016. 98-99 o.

¹⁵ Uo.

a rendőri fellépés céltudatos végrehajtására regisztrált jelenségek leírását és magyarázatait (tudományos magyarázata). Az elmélet tartalmi felépítése a rendőrségi valóság jellemzőit jellemző kijelentések sorozatából áll, azaz azoknak a jellemzőknek, amelyek jellemzik és fejlesztik ennek a kutatási objektumnak az elemeit. Ennek alapján a Szlovák Rendőrtisztviselői Főiskola megalapításakor az új rendszer létrehozásával létrehozták azt a tantárgyat is amely a „Biztonság” fogalmát magasabb tudományos szinten dolgozta szét. Ez a tantárgy „Teória policajno-bezpečnostných činností”, vagyis a „A rendőrségi biztonsági tevékenységek elmélete” és a „Rendőrségi Tudományok Tanszékén (Rendészettudományok tanszéke)” akkreditált tanulmányi programjába lett beledolgozva.

A 21. században nagyon megváltoztak a biztonságot fenyegető kihívások, nem csak a szervezett bűnözés, új gazdasági bűnözés, illegális migráció, terrorizmus, extrémizmus (szélsőségeség), környezetvédelem, hanem az információbiztonság és a kibernetikai biztonság is veszélyben van. Ezeket a kihívásokat fokozhatja az unipoláris világ összeomlása is, mivel megkezdődött a többpólusú világ építése, ami tovább fokozhatja a tömeges migrációt és azzal járó veszélyeket, a világ térképek átirását stb. Főleg azért is mert a Európai Migrációs Stratégia ex post lett elfogadva, és annak kvalitása megkérdőjelezhető, mivel csak felületesen határozza meg a uniós intézmények részére a feladatokat, és hiányoznak a konkrét időpontok a feladatok végrehajtására.¹⁶ Nem kis veszélyt jelenthetnek a belbiztonságnak a nem állami biztonsági szervek (magánhadseregek, terrorista és fegyveres szervezetek stb.), amelyek veszélyeztethetik az állam biztonságát és szuverenitását. Ezért is nagyon nagy hangsúlyt kell fektetni a biztonságra. Mint már fent említettem a jelenlegi és különösen a jövőbeni biztonsági helyzet új megoldásának új módja már nem lehet, vagy nem lehet rutin, tapasztalt, elszigetelt módszertani reflexió a rendőrség múltbeli fellépéseiről a bűnözés és más jogellenes tevékenységek különböző tényezőiről és megnyilvánulásairól, de szisztematikus és tudományos vizsgálati alapú tudásnak kell lennie a veszélyes antiszociális jelenség jövőjének jelenlétéről és prognózisáról.

Ebből kiindulva, talán nem is lehetne méltányosabb zárszót használni, mint amely Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy előadásában hagzott el „nem elég csak a közeli jövő biztonsági fenyegetéseivel foglalkozni, hanem új víziókkal a lehetséges új biztonsági fenyegetések és ezek megszüntetésével 2060-ig...”.¹⁷

¹⁶ Balga Jozef: A rendészettudomány hatása a jelenkori migráció kezelésére. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. Pécs, 2017. 284 o.

¹⁷ Janza Frigyes: PP, avagy a Pluripotent Policing – szabad elmélkedés a jövő kihívásaira adható rendészeti válaszlehetőségekről. Elhangzott a XXI. SZÁZAD BIZTONSÁGI KIHÍVÁSAI című nemzetközi konferencián. Pécs, 2018. június 28.